

KUR'AN ELIF-BÂ ÖĞRETİMİNDE METODLAR

VE

ÖLÇME DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ

BİRİNCİ BÖLÜM

DERLEYEN VE HAZIRLAYAN : NUMAN CEMAL ERYILMAZ

DEĞERLENDİRİLEN KAYNAKLAR

- 01 - M.F. Gülen; *Çekirdekten Çınara; Pırlanta Serisi; Nil Yayınları.*
- 02 - M.F. Gülen; mfgulen.com Webbsite; *Digital Kaynaklar.*
- 03 - *Kur'ân-ı Hakîm ve Meal-i Kerim ; Suat Yıldırım.*
- 04 - *Kültür Merkezleri Kur'an Öğretim Seti Derslikleri ve WebSite.*
- 05 - *Zekeriya Demirci; Kur'an Öğreniyorum; ilk, orta, lise ve ileri Seviyeleri.*
- 06 - *Erkam Yayınları Elif-Ba Seti; Digital Kaynak.*
- 07 - *Muammer Kırkaş; Tecvidli Renkli Elif-Ba; Digital Kaynak.*
- 08 - *Kültür Merkezleri Kur'an ve Dini Bilgiler Okulu, Kur'an Eğitimi GoogleDrive Linki*
- 09 - *Rekin Ertem; TDV İslâm Ansiklopedisi; 1995, Cilt 11; Sayfa 39 - 44.*
- 10 - *islam.web ; Digital Kaynaklar .*
- 11 - *Salih Aybey ; Akademik Makale ; 11.05. 2016;*
- 12 - *İmam İbnü'l-Cezerî; et-Takrîb fi'l-Kırâât ve Mukaddimetü'l-Cezeriyye; Digital Kaynak.*
- 13 - *Ebû Amr ed-Dânî; el-Mukni' fi't-Tecvîd; Digital Kaynak.*
- 14 - *Osman Şekerci; Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Metot ve Teknikler.*
- 15 - *Hasan Karakaya; Tecvidli Kur'an Eğitimi Yöntemleri; Digital Kaynak.*
- 16 - *Muhammed Emin Saraç; Tecvid ve Kur'an-ı Kerim Öğretim Metotları; Digital Kaynak.*
- 17 - *Muhtelif Digital Kaynaklar.*

GIRIS BÖLÜMÜ

ALFABE'NİN / YAZI'NIN TARİHÇESİ

Yazının tarihiyle ilgili olarak kesin bilgi verilememektedir.. *İlk safhada* insan eşya vasıtasıyla anlaşmaya çalışmıştır. Gidilen mahalli göstermek için yere eğik bir sopanın dikilmesi, sayı belirtmek için ipe düğüm atılması veya sopaya çentik açılması ilk anlaşma şekillerinden birkaçıdır...

İkinci safhada resim yazı dönemi (pictographic) başlamıştır.. İlk kullanımının 10.000 yıl kadar önceye gittiği tahmin edilen bu yazı daha çok nesnelerin resimlerinden oluşmaktaydı...

Üçüncü safha resmin daha basit çizgilerle ifade edilmiş şeklidir (ideographic). Başlıcalarını Mısır, Hitit ve Maya-Aztek hiyerogliflerinin teşkil ettiği bu sistem, birbirine bağlı bir dizi resimden oluşan ve bir olay anlatan yazıdır...

Dördüncü safha resimlerin tamamen çizgiye dönüşmesi, yani yazının ses kazanması devridir (logographic)...

Besinci, Son safhada, hece yazısındaki ünlülerin düşmesi ve şeklin tek bir sesi karşılar hale gelmesiyle ses-yazı dönemine geçilmiştir (phonographic)...

Seslerin itibarî şekillerinden oluşan alfabetik yazıyı hangi kavmin bulduğu kesin olarak çözülebilmemiş değildir. Günümüzde kabul edildiğine göre; alfabe milâttan önce 1700'lerde Batı Sâmilere'nden Ken'ânîler tarafından icat edilmiştir...

ARAB ELİF- BÂ' SININ TARİHÇESİ

Elif-bâ'nın biri başlangıçtan hicrete, diğeri hicretten günümüze kadar devam eden iki dönemi vardır :

Birinci dönemde, Nabatiler'den alınan alfabeye Arap diline has olan bazı sesleri karşılamak için önceleri noktasız kullanılan (ظ، ذ، ض، غ) harfleri ilâve edilmiş, ancak böylece sayıları yirmi sekize çıkarılan harflerin dizimi değiştirilmeyerek diğer Sâmi alfabelerde de ortak olan orijinal sıra aynen korunmuştur (bk. EBCED)...

Hicretle başlayan ikinci dönem, yazının harekelenmesi ve işlek hale getirilmesi dönemidir. İslâm'ın ilk yıllarında Şam'da yuvarlak olan "Celf" veya "Şâmi", köşeli olan "Ma'kili" veya "Hicâzi" denilen iki tür yazı kullanılmistir..

Mevcut en eski nüshalarından Kur'an'ın önceleri "Ma'kili" tarzda yazıldığı anlaşılmaktadır... İslâmiyet'le beraber yayılan ve Kur'an yazısı olmasından dolayı "İslâm Yazısı" adıyla anılan elifbâ, kullanıldığı ülkelerin fonetik özelliklerine göre küçük değişiklikler göstererek çeşitlenmiş ve zamanla "Ümmet Yazısı" haline gelmiştir. Mısır yazısı, İran yazısı, Mağrib yazısı, Osmanlı yazısı gibi isimlerle tanınan bu çeşitler, harflerin şeklinden doğan üslûp özelliklerinin yanında ilâve harflerle de kendini belli etmiştir...

BİRİNCİ BÖLÜM

DİNİN TEMEL KAYNAKLARINDA KUR'AN EĞİTİMİ VE ÖNEMİ - 1

Kur'an-ı Kerim'de Kur'an Eğitimi ve Okunması :

وَرَتَّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلاً “Kur'an'ı tertil üzere oku!” Müzzemmil Suresi, 73 ; 4.

Açıklama : Bu ayet, Kur'an'ın yavaş ve düzgün bir şekilde okunmasını emreder, Bu da tecvid kurallarına uygun okumayı kapsar...

Hadis-i Şeriflerde Kur'an Eğitimi ve Okunması :

خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ “Sizin en hayırlınız, Kur'an'ı öğrenen ve öğreteninizdir.” Ravi: Osman b. Affan (ra); Kaynak: Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân, 21.

Açıklama : Bu hadî, Kur'an (Kur'an ilimleri) öğrenmenin ve öğretmenin faziletini vurgular...

كُلُّ مَوْلُودٍ يُوَلَّدُ عَلَى الْفِطْرَةِ، فَأَبَوَاهُ يَهُودَانِهِ، أَوْ يَنْصَرَانِهِ، أَوْ يَمَجْسَانِهِ

“Her doğan çocuk, İslam fıtrâtı üzere doğar. Sonra anne babası onu Yahudi, Hristiyan veya Mecusi yapar.” Ravi : Ebû Hüreyre (r.a.). Kaynak : Sahih-i Buhârî, Cenâiz, 92; Sahih-i Müslim, Kader, 22

Açıklama : Peygamber Efendimiz (sas), çocukların eğitiminde, Anne-Babaların rolünü ve önemini ifade etmiştir...

عَلِّمُوا أَوْلَادَكُمْ الْقُرْآنَ، فَإِنَّهُ كَلَامُ اللَّهِ **“Çocuklarınıza Kur'an'ı öğretin, çünkü o Allah'ın kelamıdır.”** Ravi: Abdullah b. Ömer (r.a.); Kaynak: Sünen-i Dârimî, Fedâilü'l-Kur'ân, 1

Açıklama : Çocukların yas ve gelişim düzeylerine uygun olarak; Kur'an Eğitimi almaları gerektiğini ve önemini gösterir...

COCUGUN YASLARA GÖRE GELİSİMİ

Psikolog ve pedagoglar çocukların ortak eğilimlerini ve davranış kalıplarını göz önünde bulundurarak, çocuğun gelişim çağını çeşitli evrelere ayırmışlardır.

Genel olarak kabul edilen, çocuğun gelişim evreleri :

Bebeklik Evresi : (0 - 2. Yaşlar arası)

Çocukluk Evresi :

a) İlk çocukluk veya Okul öncesi dönem : (2 - 6 yaşlar arası)

b) Son çocukluk veya ilkökul dönemi : (6 - 11 yaşlar arası)

Ergenlik Dönemi :

a) İlk Ergenlik : (11 - 14 yaşlar arası)

b) Ergenlik / Rüşt : (14 - 18 yaşlar arası)

4 - 6 YAŞ GRUBU GELİŞİM DURUMLARINA GÖRE, PEDAGOJİK ÖĞRETİM METODLARI - 1

4 - 6 Yaş Grubu Gelişim Özellikleri :

1- Bilgisel (Öğrenme) Gelişimleri : Somut düşünürler. 5-10 dakika arası kısa dikkat süreleri vardır. Oyunla öğrenmeye yatkındırlar..

2- Dil Gelişimleri : Yeni sesleri taklit edebilirler. Harfleri eğlenceli seslerle öğrenebilirler..

3- Motor Gelişimleri : Kalem tutma, kesme, boyama, gibi ince motor becerileri gelişmektedir. Etkinlik bazlı öğrenmeye uygundur..

4- Duygusal Gelişimleri : Oyunla motive olurlar. Öğretmen ile duygusal bağ kurmaları çok önemlidir..

5- Sosyal Gelişimleri : Paylaşmayı ve grup içinde öğrenmeyi yeni öğrenirler. Oyun arkadaşlığı ile öğrenme desteklenmelidir..

4 - 6 YAŞ GRUBU GELİŞİM DURUMLARINA GÖRE, PEDAGOJİK ÖĞRETİM METODLARI - 2

4 - 6 yaş grubu çocuklar için Kur'an Elif-Bâ öğretimi, tamamen oyun, görsellik ve eğlence odaklı bir yaklaşım gerektirir. Bu yaş grubunda soyut düşünme yeterince gelişmediğinden, öğrenme süreci duylulara hitap eden, hareketli, şarkılı, tekrar içeren yöntemlerle yapılandırılmalıdır..

Dikkat Edilmesi Gerekenler :

- Soyut dini kavramlara girilmemeli, harfler ses ve şekil düzeyinde öğretilmelidir.
- Öğrenme süreci eğlenceye dönüştürülmelidir. Ezber değil, tanıma odaklı olunmalıdır.
- Zorlamadan, çocuğun ilgisine göre ilerlenmelidir.
- Aile katılımı önemlidir: evde küçük tekrar oyunları önerilmelidir.
- Sesleri doğru öğrenmeleri için mahreç çalışmaları kısa ve basit olmalıdır.

4 - 6 YAŞ GRUBU GELİŞİM DURUMLARINA GÖRE, PEDAGOJİK ÖĞRETİM METODLARI - 3

Pedagojik Öğretim Metodları :

1. Oyunla Öğrenme (Oyun Temelli Eğitim)

- Harf kartları, hafıza oyunları, yerden harf toplama.

- “Harf balıkçılığı” veya “Harf zıplama oyunu”.

2. Şarkı ve Ritm ile Öğretim

- Harf şarkıları, elif-bâ marşları.
- Örnek: “Elif elif elif, uzun bir çizgi gibi!” vb.

3. Görsel ve Dokunsal Materyaller

- Renkli, büyük puntolu elif-bâ kitapları.
- Köpük, kumaş, ahşap harflerle oynayarak öğrenme.

4. Hikâyeleştirme Yöntemi

- Harflerin karakter gibi tanıtılması: “Be harfi balık olmuş da yüzüyormuş.” vb.
- Harf tiyatroları ve kostümlü etkinlikler olabilir.

5. Kısa ve Sık Tekrarlar

- 5 dakikalık harf tekrarları, sabah ve öğleden sonra tekrarları.
- “Bugün harf kutusundan kim çıkacak?” etkinliği.

6. Model Olma ve Taklit

- Öğretmen harfi doğru seslendirir, çocuklar taklit ederek tekrar ederler.
- Eğlenceli yüz ifadeleri ve ses tonlarıyla öğrenme desteklenir.

7 - 9 YAŞ GRUBU GELİŞİM DURUMLARINA GÖRE, PEDAGOJİK ÖĞRETİM METODLARI - 1

7 - 9 Yaş Grubu Gelişim Özellikleri :

1- Bilgisel (Öğrenme) Gelişimleri : Somut işlemler dönemindedirler. Görerek, dokunarak, deneyerek öğrenirler. Tekrar ve somut örneklerle pekiştirirler.

2- Dil Gelişimleri : Yeni kelimeleri öğrenmeye açıktırlar. Sesli tekrarlar ve ezberler bu yaşlarda etkilidir.

3- Sosyal Gelişimleri : Oyunla ve grup etkinlikleri ile öğrenmeyi severler. Taklit yolu ile öğrenmeye yatkındırlar.

4- Ahlaki ve Dini Gelişimleri : Rol modeller önemlidir. Dini kavramları somutlaştırarak anlatmak önemlidir. Ödül- motive sistemleri etkilidir..

7 - 9 YAŞ GRUBU GELİŞİM DURUMLARINA GÖRE, PEDAGOJİK ÖĞRETİM METODLARI - 2

7 - 9 yaş grubu çocuklar için hem pedagojik hem de dinî eğitimin temel taşlarından biridir. Bu yaş grubunda çocukların bilişsel, duygusal, sosyal ve ahlaki gelişim düzeyleri göz önünde bulundurulurken eğitim metodları belirlenmelidir.

Dikkat Edilmesi Gerekenler :

- Her çocuk farklı hızda öğrenebilir, bireysel farklara saygı gösterilmeli.
- Baskıcı ya da korkutucu yöntemlerden kaçınılmalı.
- Harfleri öğrenirken doğru telaffuz (mahreç) ön planda olmalı.
- Ödül sistemi ile motivasyon sağlanmalı.
- Veli ile iş birliği yapılmalı; evde de tekrar için destek verilmeli.

7 - 9 YAŞ GRUBU GELİŞİM DURUMLARINA GÖRE, PEDAGOJİK ÖĞRETİM METODLARI - 3

Pedagojik Öğretim Metodları :

1. Oyun Temelli Öğretim

- Elif-Bâ harfleri ile kart oyunları, eşleştirme, puzzle tarzı etkinlikler olabilir.
- Harf tanıma için “sınıf içi yarışmalar” veya “harf bulmaca” oyunları olabilir.

2. Görsel ve İşitsel Materyallerle Öğretim

- Harf videoları, sesli elifba uygulamaları.
- Kur'an harfleri için çizgi filmler, animasyonlar.

3. Tekrar ve Ezber Metodu (Takrir)

- Harfler sık tekrar edilerek pekiştirilir.
- Tecvid uygulamalı olarak, kısa sure ezberleri bu yaşta başlanabilir.

4. Model Alma (Örnek Öğretmen Tekniği)

- Öğretmenin düzgün telaffuzu ve davranışı örnek alırlar.
- “Harf nasıl çıkarılır?” öğretmeni modelleyerek öğrenirler.

5. Hikâyeleştirme Yöntemi

- Harflerin öğrenimini eğlenceli hikâyelerle desteklemek (örnek : “Be harfi bir balık gibi görünür”). vb.

6. Somutlaştırma ve Nesneyle İlişkilendirme

- Harfleri nesnelere ilişkilendirmek (Elif → Kalem gibi uzun, Be → Balık gibi).

10-12 YAŞ GRUBU GELİŞİM DURUMLARINA GÖRE, PEDAGOJİK ÖĞRETİM METODLARI - 1

10 - 12 Yaş Grubu Gelişim Özellikleri :

1- Bilgisel (Öğrenme) Gelişimleri : Soyut düşünmeye başlarlar. Kur'an harflerini doğru telaffuz ve mahreç açısından öğrenmeye uygundur.

2- Duygusal Gelişimleri : Kimlik gelişimi başlar. Anlam arayışı içindedirler. Manevi değerlere ilgi duyarlar. Sorgulayıcı olabilirler..

3- Sosyal Gelişimleri : Grup çalışmalarına açıktırlar. Yaşlılarıyla etkileşimleri önemlidir. Sınıf ve grup içerisinde destekleyici rekabet teşvik ve motive edici olabilir.

4- Ahlaki ve Dini Gelişimleri : Dini görev ve sorumluluklara ilgi duymaya başlarlar. Kur'an okumaya öğrenmeyi Kutsal bir görev olarak algılayabilirler.

10-12 YAŞ GRUBU GELİŞİM DURUMLARINA GÖRE, PEDAGOJİK ÖĞRETİM METODLARI - 2

10 - 12 yaş grubu çocuklar için öğretim, daha sistematik, bilinçli ve bireysel sorumluluk kazandırıcı bir yaklaşımla yapılmalıdır. Bu yaş grubu, daha soyut düşünebilir, kuralları anlayabilir, neden-sonuç ilişkisi kurabilir, daha uzun süre odaklanabilir ve anlamlı öğrenmeye hazırdır.

Dikkat Edilmesi Gerekenler :

- Öğrencilere anlam kazandırılmalı: “Neden Kur'an öğreniyoruz?” sorusu cevaplanmalı.
- Öğretimde sabır ve bireysel yaklaşım önemlidir.
- Düzgün mahreç eğitimi bu yaş grubunda ciddi olarak verilmelidir.
- Öğrenciye, gelişimi fark ettirilmeli ve motive edilmelidir

10-12 YAŞ GRUBU GELİŞİM DURUMLARINA GÖRE, PEDAGOJİK ÖĞRETİM METODLARI - 3

Pedagojik Öğretim Metodları :

1. Kavramsal Öğretim ve Mahreç Vurgusu

- Harfler artık sadece ses değil, mahreç (çıkış yeri) ile birlikte doğru telaffuzla öğretilmelidir.
- Harflerin benzerlerinden ayrılması (örnek : Sâd - Sîn farkı).

2. Dinleme - Taklit - Uygulama (Ses Analizi)

- Profesyonel Kur'an kıraati dinletilir, ardından öğrenciler tekrar ettirilmelidir.
- Ses kaydı alınıp kendi sesleriyle karşılaştırmalar yapılabilir.

3. Kurallı Öğrenme (Tecvid'e Giriş) : (9 yaşından itibaren başlanabilir.)

- Basit tecvid kurallarına giriş yapılabilir (Med harfleri, harflerin kalın / ince okunması).
- Gerekirse renkli Mushaflar veya işaretli elif-bâ kullanılabilir.

4. Bireysel Takip ve Değerlendirme

- Her öğrencinin seviyesi ayrı izlenir.
- Kendi gelişimini görebileceği kişisel "Kur'an Öğrenme Dosyası" oluşturulur.

5. Grupla Etkileşimli Öğrenme

- Sınıf içi küçük gruplarla harf okuma çalışmaları yapılabilir.
- "Yanlış bulma", "en iyi telaffuz etme" gibi oyunlaştırılmış uygulamalar yapılabilir.

6. Anlam-Mana İlişkisi Kurma

- Her harfin, Kur'an'da geçtiği kelime veya surelerle bağlantısı gösterilebilir.
- Harf-hikmet yaklaşımı: "Niçin bu harf böyle okunur, ne anlam taşır?"

13-15 YAŞ GRUBU GELİŞİM DURUMLARINA GÖRE, PEDAGOJİK ÖĞRETİM METODLARI - 1

13 - 15 Yaş Grubu Gelişim Özellikleri :

1- Bilgisel (Öğrenme) Gelişimleri : Soyut düşünme yetenekleri gelişmiştir. Kurallar ve kavramlar arası ilişki kurabilirler. Sistematik öğrenmeye uygundur.

2- Duygusal Gelişimleri : Kimlik sorgulaması ve manevi arayışlar yoğunlaşır. Sorgulamaya açık ve motivasyonları anlam merkezlidir.

3- Sosyal Gelişimleri : Çevresinde akran baskısı ve sosyal kabullenilme önemlidir. Grup içi etkinliklerde rekabeti severler. Ama yine de ferdi olarak değerlendirilmeyi isterler. Şahsiyet kazandırılması gerekir.

4- Ahlaki ve Dini Gelişimleri : Namaz, Oruç gibi Dini Sorumluluklar ile bağ kurarlar. Kur'an öğrenimini ibadet olarak görmeye başlarlar..

13-15 YAŞ GRUBU GELİŞİM DURUMLARINA GÖRE, PEDAGOJİK ÖĞRETİM METODLARI - 2

13 - 15 yaş grubundaki bireyler için artık bir "Çocuk Eğitimi" boyutunun ötesine geçerek, gençliğe adım atan bireylerin zihinsel, duygusal ve ahlaki gelişimlerine uygun şekilde derinleşmelidir. Bu yaş grubu, hem Kur'an harflerini öğrenmekte geç kalmış bireyler için telafi edici, hem de öğrenmiş olanlar için mahreç ve tecvid geliştirme odaklı bir eğitime ihtiyaç duyar..

Dikkat Edilmesi Gerekenler :

- Ergenlik dönemindeki öğrenciye saygılı, anlayışlı ve motive edici yaklaşılmalı.
- Dini öğrenmenin bir ibadet olduğu aktarılırken, baskı kurulmamalı.
- Anlam kazandırmak, öğrencinin manevi dünyasına hitap etmek başarıyı artırır.
- Değerlendirmeler bireysel olmalı, başkalarıyla kıyaslamadan kaçınılmalı.

13-15 YAŞ GRUBU GELİŞİM DURUMLARINA GÖRE, PEDAGOJİK ÖĞRETİM METODLARI - 3

Pedagojik Öğretim Metodları :

1. Kavramsal ve Anlam Odaklı Öğretim

- Harflerin sadece ses değeri değil, Arapçadaki işlevi ve anlamı da tanıtılır.
- Harflerin Kur'an'daki yeri, Kur'an'a saygı, anlam-mana ilişkisi işlenir.

2. İleri Mahreç ve Tecvid Eğitimi

- Mahreç eğitimi detaylandırılır.
- Kalın-ince, cezimli harfler, medler, idgam, ihfa gibi temel tecvid kuralları uygulanarak öğretilir.

3. Sesli-Karşılaştırmalı Öğrenme

- Öğrenciler kendi kıraatlerini kaydeder, profesyonel kıraatlerle karşılaştırır.
- Grup içinde "okuyuş farkları" analizi yapılır.

4. Problem Temelli Öğrenme

- “Bu harf neden böyle okunuyor?”, “Tecvidsiz okursak ne olur?” gibi sorular üzerinden tartışmalar yapılabilir.
- Harfler arası benzerlikler/karışıklıklar üzerine analizler yapılabilir.

5. Mentörlük ve Rehberlik Temelli Öğrenme

- Öğretmen sadece bilgi aktarıcı değil, model ve rehber rolündedir.
- Öğrenciye; “Kur’an öğrenmek sana ne katacak?” vb kişisel anlam kazandırılır:

6. Proje ve Uygulama Temelli Öğrenme

- Kendi Elif-Bâ panosunu, Mahreç haritasını hazırlamak.
- Okunan ayetleri kendi sesiyle dijital olarak kaydederek dinlemesi sağlanabilir.

TESEKKÜR EDERİM !..

DERLEYEN VE HAZIRLAYAN : NUMAN CEMAL ERYILMAZ